

rodnih značajki i njihovog utjecaja na problematiku nastanjenosti i kontinuiteta prometovanja od brončanog doba. Usustavljenim prikazom utemeljenom na multidisciplinarnom pristupu nastoji se ukazati na čitav niz problema, djelatnosti, kontinuiteta i tradicija vezanih uz izvorišta i vodene tokove. Na ovome mjestu obrađuje se problem prerastanja (tj. uzdizanja) razine doline Mirne što čini srž djela. Također, autor donosi tekstove dvaju natpisa s detaljnom analizom obilježja i pravnog značenja njihovog sadržaja. Ovaj pregled oslanja se u velikoj mjeri na antičke izvore. On čini sastavni dio komplementarnog razmatranja međusobne povezanosti kopnenih i morskih komunikacija te naseljenosti na širem području doline Mirne. Svakako, on iziskuje daljnju obradu i analizu povezanosti i utjecaju s ostalim područjima antičke Istre.

Literalni prilozi zastupljeni su pripovjetkom Fedora Putinje "Izak Marinac", a pjesmama se javljaju Miroslav Sinčić, Mirna Bratulić, Marija Ribarić, Snježana Markežić-Klobas i Daniele Sirotić.

U četvrtom poglavlju prof. Stanislav Blažević piše: Trideset godina Srednje škole u Buzetu. Srednja škola u ovom mjestu započela je radom školske godine 1971/72, tek 1979. g. postaje samostalnom, a 1991. g. dobiva današnji naslov Srednja škola Buzet. Završetkom drugog svjetskog rata malo se je ljudi poslije osnovne škole upisivalo u srednje škole. Privrednim razvojem Bužeštine sve više se osjeća potreba za stručnjacima pa i sve veća potreba za otvaranjem srednje škole. Autor piše o postupku otvaranja i razvoju škole, a uvođenjem gimnazijskog obrazovanja početkom devedesetih godina prošlog stoljeća Buzet dobiva i gimnaziju. Broj učenika u zadnjem desetljeću je ustaljen s blagim porastom polaznika. 2002/03. g. bilo je 143 učenika. Pisac zaključuje da je srednje obrazovanje za ovaj kraj povijesni trenutak. Zahvaljujući školi, podignut je obrazovni nivo stanovništva, privredni i ostali subjekti lakše su dolazili do stručnog kadra. Mladi ostaju u svojoj sredini, a uvođenjem gimnazijskog obrazovanja omogućava mladima pripremu za visokoškolsko obrazovanje.

Jedan broj kulturnih priredbi posebno predstavljanje novih knjiga prikazali su Saša Nikolić, Gordana Čalić Šverko, Siniša Žulić, Mirjana Pavletić i Mladen Vukčević, a četiri nova sveska Annalea (27. i 29. kao prirodoznanstvenog i 28. i 30. humanističkog sadržaja, prikazao je Božo Jakovljević. Lidija Nikočević piše o Jakovu Mikcu, prvom istarskom školovanom etnografu, u povodu otvaranja spomen ploče u Brestu 5. listopada 2002. g.

Od posljedica prometnog udesa 2002. g. smrtno stradao je Antun Hek, direktor Pazinskog kolegija. Prof. Hek je višegodišnji član uredništva Buzetskog zbornika, a zajedno s profesorom Alojzom Jembrihom i glavnim urednikom Božom Jakovljevićem uređivao je i izdao nekoliko reprint, pretis izdanja književnika i prevoditelja Stjepana Konzula Bužećana (1521-1579). O prof. Heku

tiskano je posebno poglavlje u kojem su tiskani biografija (napisao Josip Siklič). O njegovanju kulturne baštine kroz izdavaštvo piše dr. Tanja Perić-Polonijo, a nekoliko književnih kritica uz Antuna Heka napisao je Fedor Putinja.

U Zborniku se povremeno tiskaju biografije ljudi zaduženih za razvoj bužetskog kraja. U ovoj knjizi su biografije: Josip Cerovac, Ružica Čuk Cerovac, Stanko Macuka, Mirna Mikac, Renato Pernić, Marica Petretić i Antun Žmak.

O sportskim aktivnostima piše Siniša Žulić. Kao najuspješnije i najzanimljivije navodi uspjeh bočarskih klubova. Na nekadašnje uspjehe u stolnom tenisu podsjeća Josip Šipuš, a objavljuje se i prilog Bočarski klub "Istra" Kozari.

Nekoliko obiteljskih prezimena: Kranjčić, Merlić i Nežić istražuju Vanda Kranjčić, Edo Merlić i Oliver Nežić. Članci su napisani prema podacima u matičnim knjigama.

Knjigu su uredili Antun Hek, Tanja Perić-Polonijo i Božo Jakovljević.

Božo Jakovljević

ŠOLSKA KRONIKA 11. Zbornik za zgodovino šolstva in vzgoje -- XXXV. Glasilo Slovenskega šolskega muzeja, Ljubljana. Ljubljana, Slovenski šolski muzej, 2002: št. 1/2002, str. 1-197; št. 2/2002 – Ostankov zbornik, str. 198-408

Konec februarja 2003 so v Slovenskem šolskem muzeju predstavili svoje tiske iz leta 2002. To sta dve obsežni številki Šolske kronike, od katerih je prva "klasična", druga pa posvečena nekdanjemu ravnatelju šolskega muzeja, prosvetnemu delavcu in raziskovalcu zgodovine šolstva na Slovenskem Francetu Ostanku. Poleg strokovnih prispevkov v obeh zvezkih so tega dne predstavili še dve lični zloženci o stalnih muzejskih razstavah o šolstvu skozi stoletja in razstavna kataloga o šolstvu na Slovenskem skozi stoletja III (od 1918 do 1991) ter o begunskem šolstvu v 20. stoletju.

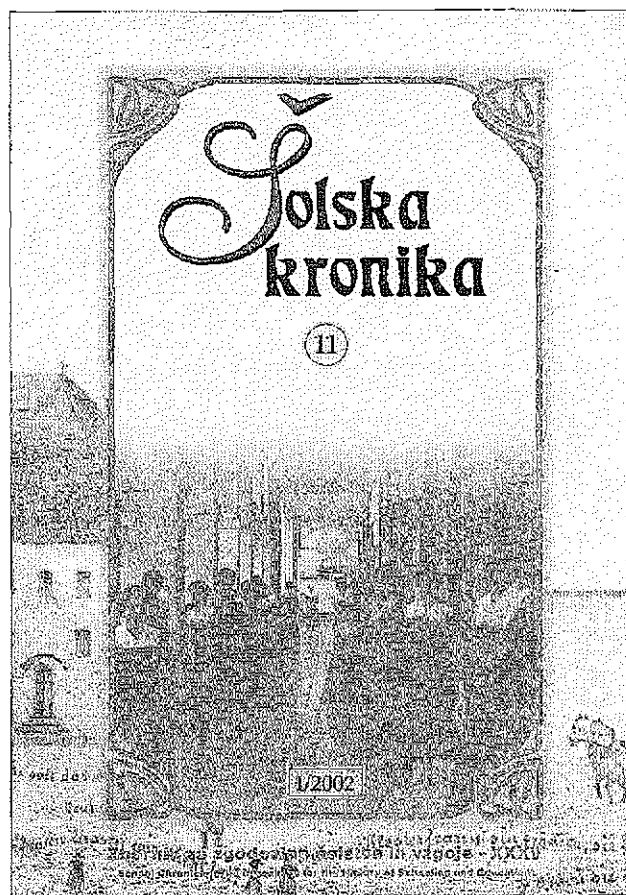
Šolska kronika, zbornik za zgodovino šolstva in vzgoje, je glasilo Slovenskega šolskega muzeja, ki ga je ustanovila Zveza učiteljskih društev leta 1898. Izhaja iz tradicije Zbornika za zgodovino šolstva in prosvete, skupne revije šolsko-pedagoških muzejev iz Ljubljane, Zagreba in Beograda, ki je začel izhajati leta 1964. V skupnem sodelovanju je izšlo 23 številik, zadnja, 24. številka iz leta 1991 pa je bila plod sodelovanja te slovenske in hrvaške ustanove. Izredno pomembno je, da so v Slovenskem šolskem muzeju sprejeli odločitev, o nadaljevanju publicističnega dela. Od leta 1992 dalje tako pod imenom Šolska kronika izhaja kot samostojno glasilo Slovenskega šolskega muzeja te slovenska stro-

kovna serijska publikacija; namenjena je raziskavam in objavam za zgodovino šolstva, pedagogike in vzgoje na slovenskem ozemlju, seže pa tudi na bližnja območja in v širši evropski prostor. Zaradi velikega interesa piscev in bralcev od leta 1999 dalje izhaja v dveh številkah letno; objavlja raziskovalne rezultate delavcev in sodelavcev muzeja, raziskovalcev na inštitutih in na univerzah ter strokovnjakov iz šol, muzejev in arhivov, v njej pa sodelujejo tudi drugi preučevalci šolstva.

Vsebinsko zajema zgodovinske vidike vzgoje, izobraževanja in šolstva, od teoretičnih vprašanj do krajevnozgodovinskih študij, biografskih in bibliografskih pregledov. Zbornik je razdeljen na več ustaljenih rubrik, v katere uredništvo razvršča znanstvene razprave in druge prispevke. To so rubrike *Članki in razprave*, *Prispevki in gradivo*, *Spomini na šolo*, *Jubileji*, *Iz muzejskega dela*, *Drobtinice iz šolske preteklosti* ter *Poročila in ocene*. Temu programu popolnoma sledi prva številka, druga pa je zaradi zaokroženega vsebinskega in spominskega sklopa zasnovana drugače. Pomembnejši članki imajo poleg slovenskega vselej še angleški izvleček in nemški povzetek. V ta dva tuja jezika so prevedeni tudi naslovi prispevkov; v angleščino že v naslovu, v nemščino pa ob povzetku, naslovi v vseh treh verzijah pa so navedeni že v kazalu. Članki so opremljeni z ustreznimi črno-belimi ilustracijami, te platnice z zavihki so natisnjene v barvni tehniki. Prispevki so razvrščeni po UDK klasifikaciji, vsebina Šolske kronike je vpisana v slovenski internetni knjižnični sistem Cobiss, zato je v njej omogočeno hitrejše in veliko obsežnejše širjenje strokovnih informacij do občasnih in rednih bralcev in drugih uporabnikov.

V prvem zvezku so med *članki* štiri razprave. Da bo lažje ceniti in razumeti današnjo dokaj svobodomiselnost vzgojo otrok, je priporočljivo prebrati članek Maje Žvanut, ki je na podlagi vzgojnih del "Speculum Generosae Juventutis", namenjenega plemiški mladini Kranjske, Štajerske in Koroške, ter "Orbis pictus sensualium", namenjenega vsem otrokom, raziskala vzgojne ideale v 17. stoletju. Ti ideali so, sicer z drugačnimi vzgojnimi metodami, spodbujali težnjo pridobivanja čednosti, kot so razumnost, pridnost, skrbnost, zmernost, srčnost, potrpežljivost, ljubeznivost, pravičnost in darežljivost, torej lastnosti, ki so, kot pravi avtorica v zaključku, zaželene in koristne tudi v današnjem času. Sledi razprava Zorana Radonjića z idejno-vsebinsko analizo poglavij v petnajstih učbenikih za osnovno in srednjo šolo iz obdobja 1948-1999, v katerih je obdelana tematika druge svetovne vojne v Sloveniji in Jugoslaviji. Že takoj na začetku avtor ugotovi, da omenjeni niso bili nepristranska učna sredstva, v nadaljevanju pa to vprašanje problematizira, pogloblja in potrjuje. Razpravo konča z analizo učbenikov iz obdobja samostojne Slovenije in preglednico obravnavanih učbenikov. Radonjićevemu prispevku sledi razprava o šolstvu na Kočevskem od druge po-

lovce 19. stol. do konca prve svetovne vojne, v kateri Vanda Trdan piše o njegovem razvoju in med drugim opozarja tudi na porast nacionalizma na narodnostno mešanih področjih, kamor je sodilo Kočevsko, ter na nasprotja med nacionalnima taboroma, ki so se kazala tudi v šolski politiki. Stanislav Južnič na osnovi obravnave doslej še neobdelanega arhivskega gradiva opisuje življenje in delo slovenskega jezikoslovca in poliglota Rudolfa Južniča (1883-1955), enega pomembnejših slovenskih pedagogov in avtorja učnih knjig. Razpravi je priložil tudi popis Južničevih objavljenih in neobjavljenih del.

Med *Prispevki in gradivom* lahko beremo dva sestavka Tatjane Hojan o treh slovenskih pedagoških revijah: Šolskem prijatelju, Slovenskem učitelju ter, s posebno natančno predstavitevjo, zlasti o Učiteljskem tovarišu. Uvod v to rubriko pa je prispevek Marije Jasne Kogoj o uršulinkah v Ljubljani v obdobju 1702-2002, ki predstavlja projekt, v katerem so uršulinke ob svoji pomembni obletnici organizirale mednarodni znanstveni simpozij in priložnostno razstavo. Da je jubilej pomemben, so s svojo odločitvijo o oblikovanju naslovnice prve številke dokazali tudi uredniki in izdajatelj prvega zvezka. Nanjo so namreč umestili risbo uršulinske cerkve in samostana v Ljubljani iz 18. stoletja,

vanjo pa fotografijo učenek v uršulinski šoli. O izobraževanju v trgovinski stroki v nadaljevanju piše Jasna Županič. Njen prispevek z naslovom "Po sledih šolstva do trgovske in ekonomske šole v Brežicah" na brežiškem konkretnem primeru pokaže, kako v sodobnem času izginja zanimanje za star in nekoč zelo iskan poklic trgovca, ki je bil spoštovan in družbeno visoko cenjen.

V drugi polovici prvega zvezka sledijo prispevki po rubrikah, ki so bile že navedene. V rubriki *Spomini na šolo* sta objavljena dva krajša spomina na šolo Zlate Volarič in Janeza Švajncerja, ki nam v leposlovnem prijemu pokažeta, kakšna je bila nekoč "šola za življenje" v Prekmurju in kaj se je dogajalo na šoli za frizersko in oblačilno stroko v Mariboru. Slavica Pavlič je pripravila seznam slovenskih šol, ki bodo v letu 2003 praznovala večje ali manjše jubileje; seznam iz prve številke se nadaljuje in končuje v drugi številki. Janez Kavčič je pripravil prispevek ob jubileju Gimnazije Jurija Vege v Idriji, ki je naslednica prve slovenske realka, ustanovljene leta 1901. Stanislav Senekovič je ob slovesu Jožeta Hudalesa (1937-1997) predstavil življenjsko pot tega učitelja, pisatelja, kiparja in slikarja.

Ker Šolsko kroniko izdaja Šolski muzej, je prav, da je del njene vsebine posvečen ne samo znanstvenim in raziskovalnim prispevkom, temveč da je predstavljeno tudi muzejsko delo in njegov pomen. Zato velja za zanimanjem prebrati poročilo o delu Slovenskega šolskega muzeja v letu 2001, ki ga je pripravil direktor muzeja Branko Šuštar, ter poročilo Tatjane Dekleva iz muzejsko-arhivske službe Univerze v Ljubljani, ki je predstavila razstavo "Univerza v Ljubljani in njeni rektoriji", ob kateri je izšel tudi spremljajoči katalog. Rubrika *Drobtinice iz šolske preteklosti* je prav pestra. V njej Tatjana Hojan objavlja duhovit prispevek o iznajdljivi učiteljici z naslovom *Mojškra*, odgovorna urednica Šolske kronike Marjetka Balkovec-Debevec pa predstavlja delo kustosov v muzeju in obrazloži, zakaj njenemu prispevku sledi vsebina proslave ob stoletnici stavbe osnovne šole v Majšperku, ki jo je skupaj z učenci pripravila Danica Lorber. Prvi zvezek zaključuje še rubrika *Poročila in ocene*, v kateri so objavljene recenzije sedmih domačih in tujih publikacij, ki obravnavajo področje zgodovine šol in šolstva in so izšle v obdobju 1999-2002.

Drugi zvezek 11. letnika Šolske kronike je tematski. Posvečen je Francetu Ostanku (1902-1989), ki je bil v obdobju 1951-1974 ravnatelj Slovenskega šolskega muzeja in je kot pomembna osebnost zaznamoval delo in usmeritev te osrednje slovenske specializirane ustanove. Ob stoletnici njegovega rojstva so v Slovenskem šolskem muzeju 6. junija 2002 slovesno počastili njegov spomin. Pripravili so razstavo o njegovem življenju in delovanju ter jubilej zaokrožili s srečanjem, kjer so udeleženci obudili spomine na njegovo osebnost in ponovno javno izrazili spoštovanje do človeka, ki je na

področju slovenskega šolstva odigral pomembno, pestro, obsežno in opazno vlogo.

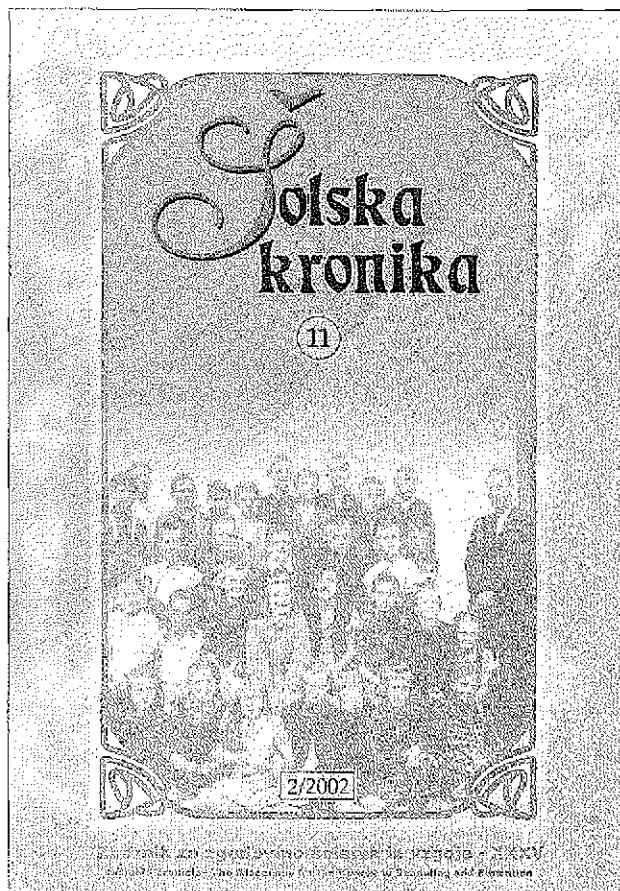
France Ostanek je bil rojen v železničarski družini v Ljubljani, kjer je obiskoval že vrtec, nato pa štiri razrede ljudske šole, mestno deško šolo na Ledini in II. gimnazijo. Šolanje je nadaljeval na učiteljskišči v Ljubljani. Po opravljeni maturi je bil učitelj in šolski upravitelj, nato je deloval na prosvetnem oddelku banske uprave ter med vojno poučeval v Zgornji Šiški. V letih 1945-1951 je bil zaposlen v šolski upravi in sindikatu, nato pa je do leta 1974 vodil Slovenski šolski muzej.

V njegov zbornik nas popelje že lična naslovnica. Na naslovni fotografiji se nam smehljajo učenci četrtega razreda v medvojni Zgornji Šiški z razrednikom Francetom Ostankom. Na hrbtni strani zbornika pa je Ostankovo šolsko *oznanilo* – *spričevalo* po opravljenem prvem razredu ljudske šole v šol. letu 1908/09. Kot uvodnik je v jubilejnem zborniku objavljeno poročilo o srečanju in razstavi ob stoletnici rojstva Franceta Ostanka, ki sta ga napisala direktor muzeja Branko Šuštar in bibliotekarska svetovalka in avtorica razstave Tatjana Hojan; Branko Šuštar je pripravil tudi njegov življenjepis. Sledijo prispevki Silva Terška s pogovorom z Ostankom, Jožeta Košmrlja o Ostankovem učiteljskem obdobju v Sodražici v letih 1925-1929 ter Francke Rozman o obdobju 1930-1935, ko je bil Ostanek šolski upravitelj v Vodicaх. Tatjana Hojan je predstavila kmečkonadaljevalne šole, v katerih so se šolali odrasli, ki so v njih poleg strokovnega znanja pridobili tudi splošno izobrazbo. Sredi tridesetih let je v njih deloval tudi Ostanek; dejaven pa je bil tudi v sokolstvu, kar je predstavil Tomaž Pavlin. Kot vsestranska osebnost je bil Ostanek aktiven v šolski narodnoobrambni zasebni organizaciji Družba sv. Cirila in Metoda, v sindikatu prosvetnih delavcev, bil pa je tudi politično dejaven kot referent za manjšinsko šolstvo pri Ministrstvu za prosveto LRS in poverjenik za prosveto in kulturo v Ljubljani. O teh dejavnostih v zborniku pišejo Andrej Vovko, Lilijana Šuštar in Suzana Felicijan Bratož. Pozornost pritegnejo spomini Ane Benedetič na svojega učitelja, nekdanje Ostankove učenke, danes pa vodje muzejsko-arhivske službe Univerze v Ljubljani v pokoj, in spomini Janeza Stergarja na srečanja in pogovore z njim. Delo Franceta Ostanka v Slovenskem šolskem muzeju je osvetlila Slavica Pavlič, njegovo raziskovanje slovensko-hrvaške narodnostne meje v Istri pa Lilijana Trampuž. France Ostanek sicer ni objavil nobenega prispevka v zvezi z metodiko pisanja šolskozgodovinskih razprav, vendar pa Jože Ciperle obravnava prav ta njegova razmišljanja. Višji kustos šolskega muzeja Stane Okoliš je poudaril globoko prepričanje Franceta Ostanka o pomenu naloge muzeja na področju zgodovinopisja in prispeval zapis o njegovi vlogi pri evidentiranju in zbiranju gradiva o zgodovini šolstva na Slovenskem v tujih arhivih. Slovenski šolski muzej je sodeloval tudi z sorodnima muzejema v

Zagrebu in Beogradu. O teh stikih sta spregovorila Štefka Batinič iz Hrvaškega šolskega muzeja in direktor slovenskega Branko Šuštar. V sklopu rubrike *Iz spominov* pa je več avtorjev (Ciril Merčun, Vasilij Melik, Gvido Stres, Majda Ostanek, Franc Strmčnik et. al.) obudilo spomine na dni in dogodke, ki so kakorkoli povezani s Francetom Ostankom. Zbornik se zaključuje še z Ostankovo bibliografijo, ki jo je pripravila Tatjana Hojan.

Rubrika *Iz muzejskega dela* je ponovno izredno zanimiva. Višja kustodinja Marjetka Balkovec Debevec je predstavila razstavo o čipkah, ki so jo pripravili ob 125-letnici Čipkarske šole Idrija, Bronica Gologranc Zakonjšek pa o otroškem muzeju – Hermanovem brlogu – v Muzeju novejšje zgodovine v Celju, v katerem se lepo kaže nov, sodoben pogled na muzejsko pedagoško delo. O otroških vrtcih v Hrastniku, Trbovljah in Zagorju piše višja kustodinja Zasavskega muzeja Trbovlje Nevenka Hacin. Avtorica je predstavila razstavo in katalog o kronološkem razvoju predšolskih ustanov v Zasavju in izpostavila pomen vzgoje in varstva malčkov od prvega do šestega leta starosti. Njenemu prispevku sledijo še poročila (7) in ocene različnih knjig, predstavitev na novo pridobljenih publikacij Slovenskega šolskega muzeja, navodila avtorjem in predstavitev sodelavcev obeh števil 11. letnika Šolske kronike. Kar 63 jih je sodelovalo pri nastajanju obeh števil, kar zagotovo pričča o ugledu revije tako med ustvarjalci kot med bralci, saj je šolstvo, v katero smo nekoč bili ali danes smo ali bomo vključeni prav vsi, priljubljena tema pogovorov, spominov in zanimanja širše javnosti. Zaradi aktualnosti dogodkov, povezanih s šolstvom, takšnih in drugačnih, pa je ta tematika vselej tudi zaradi politike in vpliva sedme sile skoraj vsakodnevno tudi v središču zanimanja širše javnosti. In sodobnost ima vedno korenine v preteklosti, ki pa jo pomaga razkrivati tudi Šolska kronika. Zato je še zlasti namenjena tistim, ki se kakorkoli ukvarjajo s tradicijo in zgodovino šolstva, pedagogike in vzgoje, in še posebej učiteljem ter mladim raziskovalcem na osnovnih in srednjih šolah.

Na koncu drugega zvezka so uredniki dodali še seznam naročnikov Šolske kronike v letu 2002. Objavljen je z namenom zahvale dosedanjim in vzpodbude novim bralcem, sicer pa prvovrstna sled pogovoru, ki vodi pri njihovem delu ustvarjalce Šolske kronike: "Preučuj staro, pa boš spoznal novo".

To je osnovni moto urednikov in sodelavcev te eminentne revije. Misel, da so vsa nova znanja težko razumljiva in prazna, če ne poznamo njihovih poti razvoja in njihovih korenin, zavezuje ustvarjalce, da s pomočjo preučevanj zgodovine šolstva ponujajo bralcem pot do odgovorov na sodobna šolska vprašanja, ki jih ni malo in s katerimi se vsakodnevno tako ali drugače srečujemo vsi.

Nadja Terčon